

Project LOL met muziek

Leuk, ontdekkend en leerzaam met muziek !

Titus Koster
Jeanne Marie Veldboer
Fanouritsa Brand

Inleiding

Als de kinderen op school komen, hebben ze al zoveel muziek gehoord. Op de televisie, programma's als the voice, maar ook als ondersteuning onder tekenfilms. Ook al hebben de ouders geen actieve rol gespeeld in het aanreiken van muziek en muziek als cultuurelement, toch hebben de kinderen passief al een heel archief opgebouwd. Daarom heeft een muziekvakleerkracht een poortwachtersfunctie. Die staat tussen de maatschappij en de school in en bepaalt hoe en wat de leerlingen leren, de sturende factor en de ogen van een blinde. Als muziekleerkracht wijs je de kinderen op dingen, die ze al lang gezien of gehoord hebben, maar er nog niet bewust van zijn.

Wil je nog verwondering bij de kinderen oproepen, dan zul je je uiterste best moeten doen, goede didactiek moeten gebruiken, je lessen goed voorbereiden en de muziekles op een juiste manier presenteren.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Doel van het project:	4
Hoofdstuk 2: Met welke concrete activiteiten willen wij dit doel bereiken?	6
Hoofdstuk 3: Muziekeducatie en de doorgaande leerlijnen op de basisschool	8
Hoofdstuk 4: Welke vaardigheden worden tijdens de lessen ontwikkeld?	9
Hoofdstuk 5: Wie zijn wij en wat doen we?	10
Hoofdstuk 6: Ouders	11
Hoofdstuk 7: Samenwerken.....	12
Hoofdstuk 8: Tijdstip van muziek maken.....	13
Hoofdstuk 9: Financiën.....	14

Hoofdstuk 1: Doel van het project:

Muziekonderwijs aan alle kinderen uit Wijdmeren

1. Kinderen in contact brengen met muziek (milieu, cultuur)
2. De verschillende soorten muziek-stijlen onder de aandacht brengen (klassiek, jazz, pop, etc.)
3. Muziek toegankelijk maken voor de kinderen
4. Muziek praktisch beleven
5. In aanraking komen met instrumenten.

Muziek maken is leuk en bovendien hebben wetenschappelijke onderzoeken bewezen dat het een zeer positieve invloed heeft op de intelligentie en de sociale vaardigheden van kinderen. Door zelf muziek te maken wordt het intelligentiequotiënt van kinderen verhoogd en vooral het abstractievermogen en het analytisch denken sterk verbeterd. Het gezamenlijk musiceren versterkt daarbij het groepsgevoel en de discipline, evenals de sociale en emotionele vaardigheden. Bovendien leidt dit tot een positiever zelfbeeld¹.

Subdoelen: terreinverkenning en signalering

1. verbreding /verdiepingsslag muziekonderwijs op de basisschool
2. in stand houden van de muziekverenigingen uit Wijdmeren (instroom nieuwe leden)
3. opzetten van een jeugdorkest Wijdmeren
4. profileren van de muziekverenigingen

Ad 1: verbreding /verdiepingsslag muziekonderwijs op de basisschool

Als muziek-vak-leerkracht vullen wij de muzieklessen gedurende 3 weken op een professionele wijze aan. LOL vindt dat alle kinderen het recht moeten hebben hun muzikale talenten en creativiteit te ontwikkelen. Muziekonderwijs stimuleert niet alleen de muzikale en creatieve vaardigheden, maar het heeft ook een positief effect op de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van een kind.

Op de basisschool zitten alle leerlingen uit Wijdmeren. De scholen willen graag een verdiepingsslag voor hun muziekonderwijs en muziekverenigingen willen daar graag aan bijdragen. Een leerplan dat gedragen wordt door zowel alle basisscholen uit Wijdmeren en alle muziekverenigingen, maakt het aanvragen van subsidies gemakkelijker.²

ad 2: het bevorderen van het spelen bij muziekverenigingen uit Wijdmeren (instroom nieuwe leden)

Een van de grootste nadelen voor de muziekverenigingen in de gemeente Wijdmeren is dat er geen nieuwe aanwas meer komt. De onderliggende redenen zijn divers.

1. "Buizen": Kinderen kijken veel meer televisie dan 10 jaar geleden en zijn druk met de vele verschillende computerspelletjes en social media.
2. Kinderen hebben minder behoefte aan deelname aan een activiteit in clubverband. Ze hebben immers via hun telefoon constant contact met de buitenwereld.
3. Men ervaart muziekles als een luxe.

Gevolg is dat de gemiddelde leeftijd van een muziekvereniging omhoog gaat, omdat er geen nieuwe leden meer komen spelen. Doordat de gemiddelde leeftijd zo hoog wordt, wordt de leeftijds kloof steeds groter en zal de behoefte om mee te spelen in een muziekvereniging alleen maar verminderen.

¹ <http://www.muziekmaaktSlim.nl/>

² [http://www.cultuurparticipatie.nl/reports/muziek telt ! over muziekeducatie in het basisonderwijs.pdf](http://www.cultuurparticipatie.nl/reports/muziek%20telt%20!%20over%20muziekeducatie%20in%20het%20basisonderwijs.pdf)
onderzoek

Muziekkeuze gaat dan ook een rol spelen. De jeugd heeft nu eenmaal een heel andere muzieksmaak dan de muzikant van 80 jaar, die al jaren lang bij de vereniging zit.

Zonder jeugdbeleid zijn de muziekverenigingen hun toekomst kwijt.

Ad 3: opzetten van een jeugdorkest Wijdmeren

Om de verenigingen in leven te houden is het (dus) essentieel om een jeugdorkest op te zetten. Kinderen/jeugd/jongeren komen bij elkaar om samen muziek te spelen. Iedereen krijgt op die manier de mogelijkheid om met een muziekinstrument in aanraking te komen en daar de vreugde van te ervaren.

De muziekkeuze zal verschillen van die van het 'grote' orkest. De belevingswereld van de jeugd (de sociale identiteit) is immers een andere dan die van de volwassenen. In een muziekkeuze kan de jeugd normen en waarden uitdrukken. Een jeugdcultuur kent dus een binnenkant en een buitenkant.

'Maar ik kan nog niets ?'

- a. Opstaporkest: Het doel van het Opstaporkest is om leerlingen al aan het begin van hun opleiding zo snel mogelijk samen muziek te laten maken. Na de basis-muziek-lessen 'LOL' met muziek die binnenschools plaatsvinden, is het mogelijk om deel te nemen aan het 'opstaporkest'. De kinderen zullen met minimale middelen en instrumentvaardigheden toch tot een maximaal resultaat komen (zie hoofdstuk 2).
 - voorbeeld: de kinderen schrijven zelf een rap die door henzelf gezongen wordt (ritme) en begeleidt zal worden door accoorden. Ieder kind leert 3 tonen en door te combineren en samen te spelen ontstaan er harmonie en melodie.
- b. Junior-ensemble: In dit orkest zitten de kinderen die een grotere vaardigheid hebben ontwikkeld op een door henzelf uitgekozen instrument. Ook hier zal de muziekkeuze door henzelf bepaald worden. Het is mogelijk om vanuit het Junior-orkest door te stromen naar de fanfare.

ondersteuning:

De gemeente Wijdmeren heeft het jeugdcultuurfonds³ opgericht. Dit fonds ondersteunt kinderen die na het LOL-project door zouden willen gaan met hun muziekkeuze, maar vanuit thuis geen financiële middelen hebben.

De muziekverenigingen beschikken over diverse instrumenten, die tegen een getekende gebruikers-overeenkomst (zuinig met je instrument) kunnen worden uitgeleend (om niet).

Ook is het mogelijk om via het Jeugd Activiteiten Programma van de gemeente Wijdmeren, zonder lid te worden van een vereniging, kennis te maken van de muziekvereniging.⁴

ad 4: profileren van de muziekverenigingen

Muziekverenigingen hebben regelmatig uitvoeringen.

Een blik in het publiek leert al gauw dat niet alleen de gemiddelde leeftijd van het orkest boven de 50 ligt, maar dat ook de leeftijd van het publiek niet jeugdig genoemd kan worden.

Door samen te werken met de jeugd, zullen ook de ouders van de kinderen in de zaal zitten.

³ <http://www.wijdmeren.nl/jeugdcultuurfonds>

⁴ http://www.sportservicegooi.nl/region_article.php?id=128

Hoofdstuk 2: Met welke concrete activiteiten willen we dit doel bereiken ?

3 muzieklessen in de klas (groep 5 en 6 (evt. groep 7))

We willen de leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.⁵

"... Bij het onderdeel muziek van dit kerndoel gaat het er vooral om dat kinderen zich muzikaal kunnen ontwikkelen. Dat kan door ze bewust om te laten gaan met de gevoelens die liederen, muziekstukjes en verschillende luisterfragmenten bij hen oproepen. Het kan met muziek die zij zelf maken (zingend of spelend). Het kan ook met muziek die ze beluisteren.

Kinderen ervaren steeds weer dat muziek iets met hen doet. Ze ervaren echter ook dat zij iets met muziek kunnen doen: zingen, spelen, improviseren, componeren, luisteren. Het zijn allemaal vormen waarbij er een vorm van communicatie ontstaat tussen mensen en muziek.

In de communicatie tussen kinderen speelt muziek een belangrijke rol. Ze communiceren met muziek maar ook over muziek die iets voor hen betekent.

Voor kinderen is ook het vocale aspect van de communicatie erg belangrijk: praat je hoog, laag, hard of zacht, gevarieerd, snel, langzaam. Kunnen ze hun stem zo gevarieerd gebruiken? De fijne beheersing van deze verschillende mogelijkheden van hun stem komt juist bij het zingen veel aan de orde.

Zingen biedt ook (een vaak onderschatte) kans op het leren en trainen van de taal. Oefening, uitspraak, begripsvorming en consolidatie van de woordenschat zijn voortdurend aan de orde. Daarmee is het vooral van belang voor taalzwakke kinderen. "

Concreet zou dat bijvoorbeeld aangeboden kunnen worden door op een latijns-amerikaanse melodie elkaar gedag te zeggen in allerlei verschillende talen, maar ook met gebaren (gabberhand), welke instrumenten hoor je, zou je dat zelf kunnen, hoe beweeg je daarop, hoe zou je zelf die muziek kunnen maken, etc.. Een oneindige reeks van mogelijkheden waar je bovenstaande onderwerpen aanbiedt.

De lessen sluiten en vullen elk willekeurig gehanteerde methode op de basisschool aan.

Het is een keuze van de school om het óf jaarlijks óf om het jaar terugkerend project van te maken.

Voordeel van jaarlijks, is dat het voor de school in het systeem zit.

Voordeel van om het jaar is dat de kosten minder zullen zijn en dat toch ieder kind in aanraking komt met muziek.

3 lessen op een instrument

Het eerste deel sluit af met het kiezen van een instrument. Het aantal instrumenten waaruit gekozen kan worden hangt af van de grootte van de klassen: hoe groter de klas hoe meer instrumenten. De toekenning van de keuze hangt af van de beschikbaarheid van de instrumenten. De kinderen mogen 3 opties aangeven.

⁵ <http://tule.slo.nl/KunstzinnigeOrientatie>

De lessen worden gegeven door instrumentale docenten aan homogene instrumentgroepen van maximaal 10 leerlingen.

De leerlingen worden de eerste vaardigheden op het instrument bijgebracht, zoals het hanteren van het instrument, het maken van een toon, de eerste grepen, de eerste (bekende) melodietjes en de eerste stappen in het samenspel. Daarnaast leren de leerlingen de grepen te vertalen naar de muzieknotatie en symbolen.

De leerlingen krijgen het instrument twee weken mee naar huis om thuis te kunnen oefenen.

3 orkestlessen - samenspelen

Deze lessen bouwen voort op de instrumentale lessen. Er worden twee instrumentgroepen geformeerd, namelijk een blazersklas (inclusief slagwerk) en de snarenklas (inclusief toetsen).

Afhankelijk van het instrument komt een leerling in een van beide groepen.

Met de aangeleerde noten op het instrument doen de leerlingen de eerste ervaringen op in het samenspel. Dit gebeurt in de heterogene groep met meerdere instrumenten onder leiding van een docent/dirigent. Voor deze lessen worden bestaande methodes gebruikt.

Deze fase wordt afgesloten met een presentatie voor medeleerlingen, ouders en belangstellenden.

De instrumenten worden geleverd door de plaatselijke Muziekverenigingen of via muziekhandelaren betrokken.

Na afloop van het project kunnen de leerlingen een keuze maken voor een vervolg:

- a. doorgaan via het JAP
- b. als leerling bij een (plaatselijke) muziekdocent
- c. als leerling / lid bij een muziekvereniging

Hoofdstuk 3: Muziekeducatie en de doorgaande leerlijnen op de basisschool

Het lijkt alsof dit project een op zichzelf staand project is, maar dat is juist niet wat we willen. Het muziekproject van initiatiefgroep LOL is door de expertise van de vakleerkrachten en hun gedrevenheid een aanvulling op de muzieklessen zoals die op school gegeven worden.

Hoe bewaken we het niveau/kwaliteit van muzieklessen

Het muziekonderwijs valt uiteen in muziek maken, zingen, luisteren, bewegen op muziek, muziek vastleggen (kunnen volgen van een muziekstuk) en spreken over muziek. Het onderwijs in muziek is erop gericht dat leerlingen kennis, inzicht en vaardigheden verwerven om muziek te beluisteren, te beoefenen en om met elkaar over muziek te kunnen spreken.

LOL zorgt dat de kinderen alle vaardigheden aangeboden krijgen, de 3 'theorie' lessen zullen alle die facetten bevatten en de leerlijnen zullen een rode draad vormen in de lessen die op school gegeven zullen worden.

Hoe zorgen we ervoor dat ons plan invloed heeft op school, plan van aanpak

Leren is lastig. De Amerikaanse onderzoeker Robert J. Marzano ontwierp een praktisch model, Dimensions of learning, waarin hij vijf dimensies onderscheidt, die samen complexe leerprocessen beschrijven:⁶

- motivatie,
- het verwerven en integreren van nieuwe kennis,
- het verdiepen en verbreden van kennis,
- de toepassing van kennis in betekenisvolle situaties en
- reflectie.

Naast het 'gewone leren' heeft muziekonderwijs 3 uitgangspunten:

- ervaren van muziek,
- muziek als communicatiemiddel,
- vertaler van een culturele stroming.

Muziek aanleren is geen eenrichtingsverkeer van informatie opnemen. Kinderen luisteren, dat verwerken, reproduceren, weer luisteren, naar anderen luisteren, dat interpreteren, er een mening over vormen.....etc. De informatie wordt verkregen, opgeslagen en opgehaald in de hersenen. Muziek maken, spelen, leren heeft gevolgen voor de cognitieve processen.

Het is voor LOL van belang dat de leerkracht van de klas actief meedoet met de lessen, zodat het ontstane enthousiasme en de ontkiemende vreugde voor muziek niet geplant wordt op onvruchtbare grond.

⁶ Leren in vijf dimensies, moderne didactiek voor het voortgezet onderwijs, Robert Marzano

Hoofdstuk 4: Welke vaardigheden worden tijdens de lessen ontwikkeld ?

Bij het vakgebied muziek liggen twee basisprincipes ten grondslag:⁷⁸

1. De domeinen: zingen spelen, luisteren, bewegen, lezen en noteren.
2. Het KVB-model: klank, vorm en betekenis.

Die twee verschillende invalshoeken beïnvloeden elkaar. Als je zingt, heb je te maken met klank, vorm en betekenis. Dat geldt natuurlijk ook voor de andere vormen.

*De domeinen:*⁹

1. Zingen: samen zingen naar elkaar luisteren (adem, articulatie, expressie, zuiverheid)
2. Luisteren naar verschillende soorten muziek(fragmenten) en erover praten
3. Muziek maken op eigen gemaakte, meegebrachte of vreemde instrumenten
4. Muziek vastleggen: symbolen voor korte of lange klanken, vormprincipes en melodieën.
5. Bewegen: op verschillende muziekstijlen als pop, rock and roll, hardcore en klankeigenschappen en naar aanleiding van de tekst en de muziek van gezongen liederen of beluisterde muziekfragmenten.

KVB

- a. klank en zijn eigenschappen: klankduur, -hoogte, -sterkte en -kleur
- b. verschillende muziekvormen:
 - o herhaling, contrast, variatie
 - o structurering: vormeenheden, vormtechnieken en compositievormen
- c. betekenis. Wat kan muziek uitbeelden, wat doet muziek met je, wat geef je zelf voor betekenis aan muziek.

⁷ Kennisbasis muziek: Nico Cramer, Paul Helmes, Rinze van der Lei en Theo Toenink

⁸ Muziek meester1: Rinze van der Lei, Frans Haverkort, Lieuwe Noordam

⁹ Tule

Hoofdstuk 5: Wie zijn wij en wat doen we ?

Jeanne-Marie Veldboer en Fanouritsa Brand geven de lessen op de basisschool.

Jeanne-Marie Veldboer: heeft in 1998 haar diploma AMV/Schoolmuziek aan het conservatorium Amsterdam gehaald en geeft sindsdien pianolessen, geeft coachlessen aan leerkrachten basisonderwijs en muzieklessen in het basisonderwijs. Tevens heeft zij muzieklessen gegeven bij muziekvereniging Amicitia en heeft zij het educatieproject vorm gegeven.

Fanouritsa Brand: Na haar diploma docerend musicus blokfluit aan het MPA (muziek pedagogische academie) heeft ze een aantal jaren blokfluitles gegeven op de muziekschool in Woerden. Zij heeft voor muziekvereniging Nieuw Leven de AMV-lessen verzorgd. Momenteel werkt ze als leerkracht basisonderwijs.

Titus Koster: Na eerst de Grafische MTS afgerond te hebben heeft hij gekozen voor de muziek. Hij haalde zijn klarinetdiploma's aan het Rotterdams Conservatorium en kwam al snel tot de ontdekking dat hij graag les wilde geven en heeft dat daarna altijd gedaan. Van 2000 tot 2012 was hij directeur van de Hillegomse Muziekschool. Hij geeft klarinetles bij Globe ckc, waarvoor hij ook basisschoolprojecten organiseert en uitvoert in Hilversum en omstreken.

Hoofdstuk 6: Ouders

Hoe krijgen we ouders betrokken en enthousiast

Het is van groot belang voor het slagen van dit project dat de ouders worden betrokken bij dit project. **Ouderparticipatie.**

Kernwoorden daarbij zijn: Belangstelling, Wederzijdse betrokkenheid, Educatief partnerschap.

Doel is een proces op gang te brengen waarin alle partijen (ouders, kind, school, vereniging) elkaar ondersteunen en de belangen op elkaar af te stemmen, zodat de motivatie, de ontwikkeling en het enthousiasme voor het muziekmaken en het instrument, gedragen wordt door zoveel mogelijk partijen.

Wij willen voorkomen dat ouders zich negatief opstellen t.o.v. muziekonderwijs. Muziek maken brengt geluid met zich mee. Ervaring leert dat sommige ouders dat als hinderlijk ervaren.

Pedagogisch doel: Afstemming en optimalisering van de benadering van de kinderen. We willen allemaal hetzelfde: samen met anderen met plezier muziek maken.

Organisatorisch doel: Vele handen maken licht werk. Het is fijn als de ouders een bijdrage leveren in bijvoorbeeld halen en brengen, neerzetten van instrumenten, stoelen. Het inrichten van een klaslokaal, zaal, etc.

Democratisch doel: De ouders zien de moeite, het enthousiasme van de kinderen. Ze zien de vaardigheden groeien van de kinderen. Daar zijn ze trots op. Zeker als dat bevestigd wordt door het schitteren van de kinderen op een podium. Ze zijn mede-verantwoordelijk gemaakt voor het slagen van het succes van hun kind.¹⁰

¹⁰ http://www.sardes.nl/uploads/Sardes/publicaties_bestanden/FactsheetouderbetrokkenheidECO3.pdf

Hoofdstuk 7: Samenwerken

Wat verwachten wij van verenigingen, instellingen, scholen met wie we samenwerken

Het is voor ons project essentieel dat alle partijen (muziekverenigingen en basisscholen) zich betrokken en enthousiast scharen achter dit project. Inmiddels hebben alle scholen en muziekverenigingen zich bereid verklaard om aan project LOL mee te doen. Ook Globe uit Hilversum, die een gedeelte van de instrumenten levert, inclusief de bijbehorende leerkrachten, is positief ten opzichte van het project.

De scholen leveren de leerlingen,

De muziekverenigingen leveren de instrumenten en hun know-how

Globe levert de overige instrumenten en bijbehorende leerkrachten

LOL coördineert en levert de binnenschoolse lessen, muzieklessen en dirigenten

Ouders leveren ondersteuning en enthousiasme

De muziekverenigingen stellen hun gebouw ter beschikking.

Hoofdstuk 8: Tijdstip van muziekmaken

Waar en wanneer en hoe wordt er gerepeteerd ?

Tijdens het schrijven van dit stuk kan er nog niet concreet een afspraak gemaakt worden over tijdstip en plaats.

De eerste drie lessen van dit project zijn binnenschools.

Vervolgens zijn de keuzemomenten.

Vanaf dit moment zullen de leerlingen ook thuis met hun instrument aan de slag gaan. Ouders maken samen met hun kind een afspraak waar en hoe lang er geoefend gaat worden. Mocht er toch grote bezwaren ontstaan (bijvoorbeeld omdat vader/moeder net nachtdienst heeft gehad en moet slapen), dan zal LOL er alles aan doen om een oplossing te vinden. Bijvoorbeeld om elke dag op een bepaald tijdstip ergens (het verenigingsgebouw ?) te kunnen repeteren.

Het ontstaan van het Opstaporkest.

We willen als LOL graag dat de leerlingen in hun eigen dorp blijven. De repetities zullen dan ook daar (overdag) plaatsvinden:

- Nieuw-Leven, De Bongerd, Rading, Loosdrecht
- Crescendo, Reigerlaan 7, 1394 CK Nederhorst den Berg
- De Vriendschapskring, Stichtse Kade 1a, 1244 NT Ankeveen
- B-Mol, 's-Graveland, 't Akkoord, Kwakel 41, 1241 LD Kortenhoef
- Amicitia Kortenhoef, 't Akkoord, De Kwakel 41, 1241 LD Kortenhoef

Dat geldt ook voor de muzieklessen.

Hoofdstuk 9: Financiën

Als alle scholen in Wijdmeren meedoen aan het project, zijn de kosten per jaar ongeveer €40.000. Dat is veel geld, maar reëel als we uitgaan van organisatiekosten, uitvoeringskosten en materiaalkosten. De grootste kostenpost betreft het aantrekken van professionele leerkrachten en docenten. Daarnaast vooral de huur van instrumenten.

Voor de school kost het project € 5,-- per leerling.
De muziekverenigingen leveren een deel van de instrumenten.

Door middel van subsidieaanvragen, sponsoring en plaatselijke acties willen we de overige kosten zien te dekken.